

«Θεολογία γεγονότων»

ήγουν ή σχέση μεταξύ
θεολογίας και ιστορίας
ἀποκαλύψεως και ἐμπειρίας

Παράδοση και παραδόσεις

Τά πάντα μέσα στην Ἐκκλησία ἔχουν δογματικό και ἀσκητικό χαρακτήρα, ἀφοῦ ἔχουν δημιουργηθῆ ἀπό ἀγίους Πατέρες, οἱ ὅποιοι εἶχαν ἐμπειρίες τῆς πνευματικῆς ζωῆς και ὁδηγοῦν τούς πιστούς στην ἀπόκτηση προσωπικῆς ἐμπειρίας. Ὅταν δοῦμε τήν Παράδοση ἔξω ἀπό τήν Πεντηκοστή και ἀπό ὅ,τι ὁδηγεῖ σέ αὐτήν, εἶναι μιά μηχανιστική πράξη και σέ μερικές περιπτώσεις και μιά δεισιδαιμονία.

Ἡ Ἱερά Παράδοση, κατά τόν π. Ἰωάννη Ρωμανίδα, δέν εἶναι ἀπλῶς μιά μελέτη τῆς ιστορίας, δέν εἶναι τά ἀρχαιολογικά μνημεῖα τοῦ παρελθόντος, ἀλλά εἶναι ἡ «μέθοδος» τῆς καθάρσεως, τοῦ φωτισμοῦ και τῆς θεώσεως τοῦ ἀνθρώπου. Αὐτό-παραδίδεται και μεταδίδεται ἀπό γενιά σέ γενιά. Ὅ,τι συντελεῖ στόν φωτισμό τῶν πιστῶν εἶναι Παράδοση, ὅ,τι δέν ὁδηγεῖ σέ αὐτόν, δέν συνιστᾷ τήν οὐσία τῆς Ὁρθόδοξου Παραδόσεως. Ἔτσι, ὑπάρχει ὁ πυρήνας τῆς Παραδόσεως και τό δευτερεῦον στοιχεῖο τῆς Παραδόσεως. Πυρήνας τῆς Παραδόσεως εἶναι ὅ,τι ὁδηγεῖ ἀπό τήν λογική λατρεία στην νοερά λατρεία και δευτερεῦον εἶναι τά ἐξωτερικά σχήματα.

Ἡ πορεία τοῦ ἀνθρώπου διά τῆς καθάρσεως τῆς καρδιάς, τοῦ φωτισμοῦ τοῦ νοῦ για νά φθάση στην θέωση εἶναι οἱ βαθμίδες τῆς πνευματικῆς θεραπείας τοῦ ἀνθρώπου. Γι' αὐτό ἡ Ὁρθόδοξη Παράδοση ἔχει καθαρά θεραπευτικό χαρακτήρα. Ἡ μετάδοση τῆς Ἀποστολικῆς Παραδόσεως εἶναι ἡ Παρά-

δοση τῆς διαγνώσεως καί τῆς θεραπείας. Ἐτσι, τό κριτήριον τῆς Πατερικῆς Παραδόσεως εἶναι ἡ θεραπεία τοῦ ἀνθρώπου καί ἡ ἐπιτυχία τῆς θεραπείας, ἐνῶ ἡ αἴρεση ἐκδηλώνεται ἀπό τό ὅτι δέν θεραπεύει τόν ἄνθρωπο. Οἱ φορεῖς αὐτῆς τῆς Παραδόσεως εἶναι οἱ θεοῦμενοι.

Ὅπως ἡ ἱατρική ἐπιστήμη μεταδίδεται ἀπό ἱατρούς σέ μαθητές, ἔτσι μεταδίδεται καί ἡ πνευματική ἱατρική ἐπιστήμη στούς μαθητές πού γίνονται φορεῖς τῆς ἴδιας μεθοδολογίας. Μέ αὐτήν τήν προοπτική ἔχουμε τήν κληρονόμηση τῆς Παραδόσεως. Οἱ Ἐπίσκοποι εἶναι οἱ ἐγγυητές αὐτῆς τῆς μεταδόσεως τῆς Παραδόσεως, γι' αὐτό καί ἀποτελοῦν τό κέντρο τῆς ἐνότητος τῆς Ἐκκλησίας, τό κέντρο τῆς διδασκαλίας τῆς Ἐκκλησίας καί τό κέντρο τῆς λατρευτικῆς, μυστηριακῆς καί ἀσκητικῆς ζωῆς τῆς Ἐκκλησίας. Στήν Ὁρθόδοξη Ἐκκλησία ὑπάρχουν ἄνθρωποι πού διατηροῦν αὐτήν τήν Παράδοση ζωντανή. Ἄν δέ ἐκλείψῃ αὐτή ἡ Παράδοση, τότε θά λησμονηθῇ ἡ Ὁρθοδοξία.

Παρά ταῦτα ὑπάρχουν Κληρικοί πού ἀγνοοῦν αὐτήν τήν Παράδοση τῆς θεραπείας καί ἀρκοῦνται στό νά ἀναπέμπουν διάφορες εὐχές. Θά ἦταν πολύ παράδοξο ἐάν κάποιος ἄνθρωπος χρειαζόταν ἐγχείρηση σέ ἓνα μέρος τοῦ σώματός του καί ὁ ἱατρός, ἀντί νά τόν χειρουργήσῃ, ἐπιδιδόταν νά τοῦ διαβάξῃ εὐχές ἐγχειρήσεως! Τό ἴδιο ἀκριβῶς συμβαίνει, τηρουμένων τῶν ἀναλογιῶν, ὅταν ἓνας Κληρικός ἀντί νά θεραπεύῃ τόν πνευματικά ἀσθενῆ ἄνθρωπο, τοῦ διαβάξῃ ἀπλῶς εὐχές. Βεβαίως, καί μέ τίς προσευχές ἡ Χάρις τοῦ Θεοῦ ἐνεργεῖ καί θεραπεύει τόν ἄνθρωπο μέ τήν δική του συνέργεια, ἀλλά καί ὁ Κληρικός πρέπει νά διαθέτῃ τίς κατάλληλες γνώσεις καί, κυρίως, προσωπική ἐμπειρία τῆς πνευματικῆς ζωῆς, προκειμένου νά δώσῃ στόν ἄνθρωπο τίς ἀπαραίτητες κατευθύνσεις γιά νά ἀπαλλαγῇ ἀπό τά πάθη.

Παρατηρείται ότι σέ πολλές περιπτώσεις επικρατεί σήμερα ή συντήρηση μερικῶν ἐξωτερικῶν στοιχείων τῆς Παραδόσεως καί ὄχι ἡ κληρονόμηση τῆς οὐσίας τῆς Ἱερᾶς Παραδόσεως.

* * *

Δάνεια, τόκοι καί τοκογλυφία κατά τούς Τρεῖς Ἱεράρχες

Ζοῦμε σέ μιά ἐποχή στήν ὁποία κυριαρχεῖ ὁ δανεισμός, ὁ ἐπίσημος καί νόμιμος μέ τίς Τράπεζες καί κατά κάποιον τρόπο θεωρεῖται καί ἠθικός. Πολλοί παίρνουν δάνεια γιά νά ἀποκτήσουν σπίτι, νά σπουδάσουν τά παιδιά τους, νά κάνουν τίς διακοπές τους κλπ. Σέ μερικές περιπτώσεις, ὅπως τήν ἀπόκτηση οἰκίας, μπορεῖ κανεῖς νά πῆ ὅτι εἶναι ὠφέλιμος ὁ δανεισμός. Σέ αὐτές τίς περιπτώσεις μιά κοινωνία δίκαιη μπορεῖ νά ὠφελήσῃ τούς μή ἔχοντες, χωρίς, βέβαια, νά χάσουν καί οἱ κατέχοντες. Ἡ ἐπιστήμη τῆς πολιτικῆς οικονομίας μπορεῖ νά ἐξισοροπήσῃ τά πράγματα, ὥστε καί οἱ Τράπεζες νά ὠφελοῦνται μέ μέτρο, νόμιμα, ἀλλά καί οἱ μή ἔχοντες νά βοηθοῦνται νά ἀντιμετωπί ζουν τά προβλήματα τῆς ζωῆς τους, χωρίς νά χάνουν τήν ἐλευθερία τους. Ἄν αὐτό λειτουργῇ μέ νόμιμο καί δίκαιο τρόπο, τότε μπορεῖ νά λειτουργήσῃ μέ τήν ἀρχή τῆς φιλαδελφίας.

Ὅμως, ὁ δανεισμός, ὅταν συνδέεται μέ τήν ἡδονή, τήν εὐδαιμονία, τήν καλοπέραση, τήν εὐμάρεια, τήν προσπάθεια γιά πλουτισμό κλπ, δέν μπορεῖ νά γίνῃ ἀποδεκτός. Πρέπει νά ἀντιμετωπίζουμε τό θέμα καί στά πάθη πού καλλιιεργεῖ, καθῶς ἐπίσης καί στήν ὅλη νοοτροπία πού ἀναπτύσσει, ὅταν ὁ νοῦς μας εἶναι κολλημένος μόνον στά χρήματα καί τά κτήματα, καί δέν τόν ἀφήνουμε νά ἀσχολῆται καί μέ ἄλλα σοβα-

ρότερα θέματα.

Πρέπει νά στιγματίζουμε καί νά καυτηριάζουμε τούς τοκογλύφους πού ἐκμεταλλεύονται τόν πόνο τῶν συνανθρώπων τους καί μένουν ἀσυγκίνητοι μπροστά στήν δυστυχία τους. Οἱ χαρακτηρισμοί τῶν Τριῶν Ἱεραρχῶν γιά αὐτούς εἶναι πολύ βαρεῖς, ὅπως τό εἶδαμε προηγουμένως. Στίς περιπτώσεις αὐτές, ὅσοι ἔχουν χρήματα πρέπει νά ἀσκοῦν φιλανθρωπία καί νά δίνουν ἄτοκο δανεισμό σέ αὐτούς πού χρειάζονται χρήματα γιά νά ἀντιμετωπίσουν τίς δυσκολίες τῆς ζωῆς.

Ἐπίσης, στά σύγχρονα δεδομένα ἡ ἀποταμίευση τῶν χρημάτων στίς Τράπεζες θεωρεῖται κάτι τό ἀπαραίτητο καί ὁ τόκος δίκαιος καί νόμιμος. Δέν μπορεῖ κανεῖς νά ἀρνηθῆ μιᾶ τέτοια λελογισμένη δυνατότητα, ἰδίως γιά τούς οἰκογενειάρχες, ἀλλά τό κρίσιμο θέμα εἶναι ὅτι ἡ ἀποταμίευση, ὅταν ἐντάσσεται μέσα στήν προοπτική τοῦ πάθους τῆς φιλοκτημοσύνης καί τῆς φιλαργυρίας, καί μάλιστα ὅταν ἀναστέλλεται ἡ ἐλεημοσύνη καί ἡ φιλανθρωπία, καθῶς ἐπίσης ὅταν στηρίζεται ἡ ἐλπίδα τοῦ ἀνθρώπου στά χρήματα, καί ἀποβάλλεται ἡ πίστη στήν Πρόνοια τοῦ Θεοῦ, τότε αὐτό δέν μπορεῖ νά δικαιωθῆ ἀπό τήν ἐκκλησιαστική ἠθική.

Γενικά, δέν πρέπει νά αὐξάνουμε τίς ἀνάγκες μας, δέν πρέπει νά ἐπιδιώκουμε νά ζοῦμε πλουσιοπάροχα, ὥστε νά μὴν ἐξαναγκάζομαστε νά δανειζόμαστε χρήματα, γιατί ἔτσι χάνουμε τήν ἐλευθερία μας. Ἡ ὀλιγαρχῆς ζωῆ εἶναι μιᾶ ἀξιοπρεπῆς ζωῆ. Ἄλλωστε, πτωχός δέν εἶναι ἐκεῖνος πού δέν ἔχει χρήματα, ἀλλά κυρίως ἐκεῖνος πού δημιουργεῖ τήν ἀνάγκη τῶν πολλῶν ἀναγκῶν καί ἐξαναγκάζεται νά δανείζεται ἀπό Τράπεζες καί ἀπό ἀνθρώπους, μέ ἀποτέλεσμα νά χάνη τήν ἐλευθερία του. Ἐρχονται συχνά στήν Ἱερά Μητρόπολη ἄνθρωποι πού ἔχασαν τίς περιουσίες τους, τά σπίτια τους ἀπό τέτοιους δανεισμούς.

Ἡ ἀσκητική ζωή, πού συνίσταται καί στήν ἀποφυγή τῆς πολυτέλειας καί τῆς εὐδαιμονίας, μπορεῖ νά μᾶς ὠφελήσῃ καί στό θέμα αὐτό, γιά νά διαφυλάττουμε τήν πνευματική μας ἐλευθερία καί τήν ἀνεξαρτησία μας ἀπό καταστάσεις πού μᾶς ὑποδουλώνουν κυριολεκτικά. Σέ μιά καπιταλιστική κοινωνία πού ὅλοι ζοῦν μέ τό ὄνειρο τοῦ χρήματος καί τά τηλεοπτικά παιχνίδια, καθῶς ἐπίσης ἐκεῖ ἀποβλέπουν καί τά ποικίλης φύσεως λαχεῖα, ἔχουμε καθῆκον νά ζοῦμε ἀσκητικά καί νά ἐργαζόμαστε τίμια καί μέ αὐτόν τόν τρόπο ἐφαρμόζουμε τόν εὐαγγελικό λόγο. Καί πάντοτε ὁ νοῦς μας πρέπει νά εἶναι στραμμένος στήν προπρωτική ζωή τῶν Πρωτοπλάστων καί τήν ἐσχατολογική ζωή, νά ἀπο βλέπουμε, κατά τόν λόγο τοῦ ἁγίου Γρηγορίου τοῦ Θεολόγου, ὄχι στήν μετέπειτα διαίρεση, ἀλλά στήν ἀρχική ἰσονομία - ἰσότητα.

* * *

Ὅπισθόφυλλο

Ὁ Χριστός ἐνηνθρώπησε μέσα στήν ἱστορία, γεννήθηκε ἐπί Καίσαρος Αὐγούστου, ἔζησε σέ συγκεκριμένη ἱστορική περίοδο στήν Παλαιστίνη, σταυρώθηκε «ἐπί Ποντίου Πιλάτου», πέθανε στόν Σταυρό, ἡ ψυχὴ Του μαζί μέ τήν θεότητά Του κατέβηκε στόν Ἄδη -τό κράτος τοῦ θανάτου- καί ἀναστήθηκε ἐκ νεκρῶν. Ἡ Ἐκκλησία ὡς Σῶμα Χριστοῦ ἄρχισε τήν ἡμέρα τῆς Πεντηκοστῆς καί ἐξαπλώθηκε σέ ὅλην τήν οἰκουμένη μέ τό κήρυγμα τῶν Ἀποστόλων καί στήν συνέχεια μέ τήν διδασκαλία τῶν ἁγίων Πατέρων. Τά δόγματα - ὅροι καθορίσθηκαν ἀπό τίς Οἰκουμενικές Συνόδους. «Ἡ Ἐκκλησία ἀναγνωρίζει καί διακηρύσσει τίς δογματικές ἀλήθειες ὡς γεγονότα τῆς ἱστορίας», γιὰτί ἔπρεπε νά ἀντικρούσῃ συγκεκριμένες αἰρετικές διδασκαλίες καί νά ἐκφράσῃ ὀρθοδόξως

τήν ἀποκαλυπτική ἀλήθεια, ὥστε νά μήν ἀλλοιωθῆ ἀπό τίς ποικίλες αἰρετικές πλάνες.

Ἡ ὀρθόδοξη πίστη, ἡ βίωση τῆς ὀρθοδόξου διδασκαλίας, ἡ μέθεξις τῆς ζωῆς τοῦ Χριστοῦ συνιστοῦν τήν «θεολογία γεγονότων». Εἶναι φανερό ὅτι «ἡ πατερική θεολογία εἶναι πάντα θεολογία γεγονότων, μᾶς φέρνει ἀντιμέτωπους μέ γεγονότα, τά γεγονότα τῆς ἱεραῆς ἱστορίας».

Στό παρόν βιβλίο διατυπώνονται κείμενα τά ὁποῖα ἀναφέρονται στό θέμα τῆς σχέσεως μεταξύ τῆς θεολογίας καί τῆς ἱεραῆς ἱστορίας, δηλαδή τῆς «θεολογίας τῶν γεγονότων».